

1

Subjektiiivisuuden välttämättömyys autoetnografiassa

Tuija Koivunen

Autoetnografisen tutkimuksen avulla on mahdollista tehdä yhteiskunnallisesti tärkeitä havaintoja, vaikka toisinaan omien kokemusten tutkiminen ja niistä kirjoittaminen nähdään yksilön itsetunnustuksena tai omissa kokemuksissa vellomisena. Autoetnografia on lähtökohtaisesti subjektiivinen tutkimuksen tekemisen tapa, sillä tutkija on siinä läsnä kaikissa tutkimuksen eri vaiheissa. Subjektiiivisuus onkin hyvä lähtökohta tutkimukselle, jonka tarkoituksena on päästä sisään tutkimuksen kentälle, oppia tuntemaan kenttä ja luoda siellä luottamuksellisia suhteita muihin.

Autoetnografia on tutkimuksen tekemisen tapa, jossa tutkijan omat kokemukset tarjoavat lähtökohdan ja tutkimuksen keskeisen aineiston (esim. Uotinen 2010; Uotinen nd). Jos tutkijalla on omakohtaisia kokemuksia erilaisista työelämän tilanteista ja ilmiöistä, on hänellä myös mahdollisuus kertoa ja analysoida näitä kokemuksia toisella tavalla kuin sellaisilla henkilöillä, joilla on vastaavia kokemuksia vain rajallisesti tai ei lainkaan. Tämä tarkoittaa myös sitä, että autoetnografia on lähtökohtaisesti subjektiivinen tutkimuksen tekemisen tapa. Autoetnografian ilmeisin ero etnografiaan onkin siinä, että autoetnografiassa tutkija on vielä keskeisemmin läsnä tutkimuksen eri vaiheissa ja aineiston tuottamisessa kuin etnografiassa. Toki myös etnografiassa on pohdittu laajasti tutkijan suhdetta tutkimukseen ja korostettu, että tutkija vaikuttaa väistämättä kenttäänsä ja kenttätö vaikuttaa tutkijaan (esim. Coffey 1999). Tämä on etnografiassa väistämätön lähtökohta ja seikka, jota hyödynnetään sen sijaan, että sitä pyritäisiin jollakin tavalla häivyttämään.

Tiivistäen voi sanoa, että autoetnografia pyrkii kuvaamaan sekä analysoimaan systemaattisesti sellaisia tutkijan kokemuksia, joiden avulla on mahdollista päästä kiinni laajempiin yhteiskunnallisiin järjestyksiin. Autoetnografian on luonnehdittu yhdistävän autobiografiaa – tai itsestä kirjoittamista – ja etnografiaa, jossa hyödynnetään erilaisia aineistoja, kuten omia ja muiden tekstejä, keskusteluja, elokuvia, valokuvia ja niin edelleen (esim. Adams, Ellis & Holman Jones 2017; Reed-Danahay 2001; Uotinen nd). Täyttää yksimielisyyttä ei ole siitä, onko autoetnografia yksi etnografian tutkimuskäytäntö vai etnografiasta ja muista menetelmistä selvästi erillinen, oma tutkimuksen tekemisen menetelmä.

Esimerkiksi Sara Delamont (2009) toteaa, ettei autoetnografialle ole selvää, yhteisesti sovittua määritelmää. Hänen näkemyksensä mukaan esimerkiksi se, mitä Heewon Chang (2007) esittää autoetnografian puolustukseksi, on itse asiassa refleksiivinen selonteko tutkimuksen tekemisestä alakulttuurissa, johon tekijällä on aiempia yhteyksiä etnisyytensä, kielensä tai elämänvaiheidensa välityksellä. Delamont ymmärtää autoetnografian toisin. Hän erottaa toisistaan yhtäältä refleksiivisen etnografian, jossa tutkija tutkii tapahtumapaikkaa, alakulttuuria tai toimintaa, joka ei ole hänelle kotoisa ja jossa hänen suhteensa tutkimuksen keskiössä oleviin on siksi koko ajan sensitiivinen, sekä toisaalta autoetnografian, jonka kohteena ei ole ketään muuta kuin tutkija itse. Delamont toteaa (myös Coffey 1999), että refleksiivinen kirjoittaminen ja autobiografisen materiaalin arvostelukykyinen käyttö sellaisessa tutkimuskirjoittamisessa on tyystin eri asia kuin autoetnografia. Näin ollen hän tekee varsin jyrkän eron tutkijan omia kokemuksia hyödyntävän ja refleктоivan etnografian sekä autoetnografian välille. Kun tarkastellaan tutkimuskirjallisuutta laajemmin, tämä ero esiintyy paljon häilyvämpänä kuin Delamontin tulkinnassa.

Ylipäätään Delamont (2009) suhtautuu hyvin kriittisesti autoetnografiaan ja toteaa, ettei autoetnografia pysty vastaamaan yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen keskeisiin vaatimuksiin ja ettei ketään kiinnostaa hyväpalkkaisten tutkijoiden itsekseen kokemusten, tunteiden ja mielenliikkeiden tarkkailu, sillä ne eivät kerro mistään yhteiskunnallisesti kiinnostavasta ilmiöstä. Delamont esittää väitteensä hyvin provokatiivisesti herättääkseen keskustelua, mutta silti hänen väitteisiinsä vastaaminen on tärkeää. Nähdäkseni hän yksinkertaistaa asioita, ilmeisen tahallisesti, eikä perustele esimerkiksi sitä, mikseivät hyväpalkkaisen tutkijan kokemukset voisi olla yhteiskunnallisesti kiinnostavia. Lisäksi aina autoetnografiaa ei tee hyväpalkkainen tutkija omaan napaansa tuijotellen eikä vain omista kokemuksistaan ja tunteistaan. Sekä Margaret Vickers (2007) että Miriam Shoshana Sobre-Denton (2012) kuvaavat ja analysoivat kokemuksiaan työpaikkakiusaamisesta erilaisissa organisaatioissa, mikä ei ole omaan napaan tuijottamista vaan tärkeää ensi käden tietoa kiusaamisen dynamiikasta kiusattavan asemasta tarkasteltuna. Maddison Berlinghoffin (2022) autoetnografia puolestaan keskittyy siihen, miten hän selviytyi sekä opinnoistaan että kahdesta matalapalkkaisesta työstä koronapandemian aikaan. Olen myös itse tehnyt autoetnografiaa, vaikka en ole hyväpalkkainen tutkija vaan prekaari, akateeminen pätkätyöläinen (Koivunen 2022). Janne Tienari (luku 3) puolestaan osoittaa, ettei tutkijoiden omasta työstään tekemä autoetnografia kerro vain tutkijasta, vaan laajasti

myös tutkimusjärjestelmästä, rahoituksesta, tutkimusryhmien toiminnasta ja ajankuvasta.

Akateemisen työni lisäksi minulla on toinen ammatti, sillä olen kouluttautunut joogaopettajaksi. Olen työskennellyt ja työskentelen edelleen joogaopettajana vaihtelevasti, sekä yksityisillä liikuntasaleilla, joogastudioilla että vapaan sivistystyön palveluksessa yleensä korkeintaan muutamia tunteja viikossa. Minulla on näin toisen ammattini kautta pääsy osa-aikaisen joogaopettajan työn ja jossain määrin myös koko alan käytäntöjen tutkimiseen autoetnografisesti.

Joogaopettajana olen päässyt näkemään ja kokemaan asioita, jotka tarjoavat työelämän tutkijalle mitä kiinnostavinta tutkimusaineistoa joogaopettajan työstä. Samalla minulla on ollut mahdollisuus tutustua laajemmin työhön yksityisellä liikuntapalvelualalla, jossa työskennellään ilman yleissitovaa työehtosopimusta, yleensä useille eri työnantajille osa-aikaisesti. Tällaisia asioita on vaikea tavoittaa muunlaisten kuin omakohtaiseen kokemukseen perustuvien aineistonkeruun menetelmien avulla.

Keskityimme tutkimushankkeessa *Uuden työn sukupuolistavat käytännöt ja sopimisen muodot* kahteen eri ammattiryhmään, joista toinen oli yksityisen liikuntapalvelualan työntekijät eli lähinnä ryhmäliikunnan ohjaajat (Koivunen ym. 2018). Heidän tavoittamisensa tutkimushaastatteluun oli hankalaa, koska he työskentelevät usein monissa eri liikuntapalvelualan yrityksissä tunnista muutamaan tuntiin viikossa, eikä haastatteluja näin ollen voinut tehdä työntekijän työajalla. Toisinaan jopa työntekijöiden tavoittaminen yrityksen kautta osoittautui mahdottomaksi. Lopulta tutkimukseen osallistuneet yksityisen liikuntapalvelualan yritykset olivat hyvin menestyviä ja hyvämaineisia työnantajia, mikä näkyy väistämättä tutkimuksen tuloksissa niin, että alan nurjat puolet ja huonot käytännöt eivät tulleet niiden kautta esiin. Kuitenkin tutkimustietoa tarvitaan myös työelämän ongelmista, jotta niiden olemassaolo tunnistetaan ja asianmukaiset tahot, kuten asiakkaat tai vaikka viranomaiset, voivat harkita tutkimustiedon perusteella mahdollisuuksiaan reagoida tilanteeseen. Omakohtaiset, autoetnografiset kokemukseni ovat täydentäneet tutkimushankkeen tulosten tarjoamaa melko myönteistä kuvaa liikuntapalvelualasta (esim. Koivunen 2017).

Keskityn tässä luvussa autoetnografian keskeisiin piirteisiin yleisesti ja erityisesti työelämän tutkimuksessa. Kuvaan ensin lyhyesti autoetnografian historiaa ja suhdetta muihin laadullisiin tutkimusmenetelmiin. Sen jälkeen pohdin, mitä autoetnografialle välttämätön subjektiivisuus ja henkilökohtaisuus tarkoittaa ja mitä hyötyä niistä voi olla tutkimukselle, minkä jälkeen keskityn autoetnografian tulosten yleistettävyyteen eli siihen, voiko yksittäisen henkilön kokemusten perusteella tehdä laajempia johtopäätöksiä. Ennen luvun yhteenvetoa esitän joitakin autoetnografiaa käsitteleviä kysymyksiä tutkimusetiikasta. Vaikka keskustelen autoetnografiasta ja myös laadullisesta tutkimuksesta yleisellä tasolla, tuon myös esiin omia kokemuksiani sekä esimerkkejä omista tutkimuksistani.

Autoetnografian historia ja paikka

Autoetnografian käsitettä käytettiin tutkimuksessa ensimmäisiä kertoja 1970-luvulla, jolloin tutkijat erottivat toisistaan kulttuurin sisäpiirin jäsenet ja ulkopuoliset, sekä tunnistivat tavat, joilla tutkijan näkökulma voi informoida tutkimusprosessia ja sen lopputulosta. Kukaan heistä ei kuitenkaan asettanut tutkimuksessaan etusijalle tutkijan henkilökohtaisten kokemusten merkitystä ja sisällyttämistä tutkimukseen. Vaikka vielä 1980-luvulla autoetnografia-nimityksen käyttö oli harvinaista, ja monet etenkin laadullista yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tekevät tutkijat painottivat edelleen tarinoiden kertomisen tärkeyttä ja henkilökohtaisen merkityksellisyyttä (Bochner 2014). He nostivat myös esiin perinteisten tutkimuskäytäntöjen rajoituksia ja havainnollistivat, kuinka tutkijan oma näkökulma informoi ja edesauttaa tutkimusprosessia sekä sen lopputulosta. Etenkään etnografit eivät enää voineet piilotella objektiivisuuden ja viattomuuden auran takana. Viimein 1990-luvulla autoetnografiasta tuli metodi, joka voitiin valita käyttöön henkilökohtaisia kokemuksia ja niiden reflektointia hyödyntävässä tutkimuksessa, varsinkin kun tutkimuksen kohteena olivat kulttuuriset kokemukset. 2000-luvulla autoetnografia on vakiinnuttanut asemansa: siitä on kirjoitettu käsikirjoja ja ympärille on järjestetty konferensseja. (Adams, Ellis & Holman Jones 2017.) Näin autoetnografiasta on tullut menetelmä muiden joukossa.

Autoetnografia ei ole ainoa omaan kokemukseen perustuva tutkimuksen tekemisen tapa, vaan sitä muistuttaa monessa suhteessa esimerkiksi autofenomenografia. Näitä kahta kuitenkin erottaa se, että siinä missä autoetnografia on kiinnostunut tutkijan kulttuurisesta paikantuneisuudesta ja erilaisista kulttuurisista merkityksistä ylipäättään, autofenomenografia painottaa laadullisia eroja henkilökohtaisen kokemisen tavoissa, käsitteellistyksissä sekä tavassa ymmärtää kokemukset (Allen-Collinson, 2011, 53; Gruppeta, 2004). Itse olen hyödyntänyt autoetnografiaa, kun olen kuvannut ja analysoinut jooganopettajan työn tekemisen ehtoja ja käytäntöjä yksityisellä liikuntapalvelualalla ja vapaan sivistystyön organisaatioissa (esim. Koivunen 2017; Koivunen 2022; Koivunen & Ojala 2015). Autofenomenografiaa olen hyödyntänyt, kun olen kuvannut ruumiillisia kokemuksia ja ruumiillista tietoa, jota sisältyy joogaan ja meditaatioon (Koivunen 2018a). Vaikka tällainen ero autoetnografian ja autofenomenografian välille onkin tehty, se ei ole käytännössä mitenkään selväpiirteinen tai yksiselitteinen. Siksi suuri määrä varhaisia autoetnografisia tutkimuksia, jotka keskittyvät tutkijan kokemuksiin, voidaan tulkita myös autofenomenografiaksi.

Sekä autoetnografian että autofenomenografian alkuosa *auto* viittaa siihen, että tutkija täydentää tutkimustaan autobiografisella materiaalilla, tai kohdistaa tutkimuksensa henkilökohtaisiin kokemuksiinsa. Niille yhteistä on myös näkemys, jonka mukaan tutkija ei voi olettaa toimivansa jossakin tutkimuksensa ulkopuolisessa, objektiivisessa roolissa (Gruppeta 2004), sikäli kun sellaista roolia on olemassa missään tutkimuksessa. Samalla autofenomenografia vastaa fenomenografiaa kohtaan esitettyyn kritiikkiin, jonka mukaan fenomenografia sulkee tutkijan ulos tutkimusprosessista (esim. Allen-Collinson, 2009, 290; Allen-Collinson, 2011, 53) tai ei ota subjektiivista tutkijaa huomioon riittävästi.

Autofenomenografian lisäksi on myös muita tutkimuksen tekemisen tapoja, jotka ovat monessa suhteessa läheisiä autoetnografialle. Tällaisia ovat esimerkiksi taidelähtöiset menetelmät (Leavy 2021) sekä jotkin heuristiset lähestymistavat tutkimukseen (esim. Sultan, 2018). Autoetnografiaa ja taideperustaista toimintatutkimusta on yhdistänyt Niina Oinas (2021), joka on tutkimuksessaan kehittänyt ja määritellyt sosiaali- ja terveyssektorilla toimivien taiteilijoiden osaamistarpeita. Hän toteaa, että sote-alan toimijoiden ja kehittäjien tulisi huomioida, että taiteen vaikuttavuus ja erityisyys katoaa, jos taidetoimintojen sisällöt liimataan sote-alan hierarkkisen toiminnan päälle. Sen sijaan taidetoiminnoille täytyy löytää omanlaisensa arvo organisatioissa, ja ei-tietämiselle sekä vapaalle mahdollisuudelle antaa asioiden tapahtua on kehitettävä oma paikka, aika sekä mentaalinen tila. Näiden lisäksi on joukko kollektiivisia omiin kokemuksiin perustuvia tutkimuksen tekemisen tapoja, kuten Tienarin tässä teoksessa esittelemä yhteistoiminnallinen autoetnografia, feministinen muistelu (esim. Koski & Tedre 2009; Koivunen 2018b) ja sen pohjalta edelleen kehitelty kollektiivinen biografia (esim. Davies ym. 2006; Palsaoja-kollektiivi 2018). Työn tutkimuksessa tällaisia menetelmiä on käytetty erityisesti akateemisen työn tutkimiseen, kun on haluttu tuoda esiin akateemiseen asiantuntijatyöhön sisältyviä vaatimuksia ja työn laaja-alaisuutta. Näistä menetelmistä jokaisella on omat ominaispiirteensä, keskinäiset sukulaisuussuhteensa ja kytköksensä, mutta niille kaikille yhteiseksi piirteeksi voi tiivistää sen, että niissä tutkija kokemukseen ja tunteeseen on keskeinen osa tutkimuksen tekemisen tapaa.

Autoetnografia on henkilökohtaista

Autoetnografian avulla on mahdollista tuoda esiin kulttuurin jäsenen tietoa hänen omista kokemuksistaan. Autoetnografit kuvaavat usein sellaisia jokapäiväisiä kokemuksia, joita ei voi toisenlaisten aineiston keruun menetelmien avulla tavoittaa. (Adams ym. 2017.) Esimerkiksi omat ruumiilliset ja ruumiillisuuden kokemukset voivat vaatia autoetnografiaa pysyäkseen tarkkoina, kun etnografiassakin on liian monia välikäsiä ja tulkintoja. Työelämän tutkimuksessa tämä tarkoittaa myös epävirallisen eli informaalin organisaation ja sen käytäntöjen kuvaamista. Toisin sanoen autoetnografilla saattaa olla pääsy tilanteisiin ja tiloihin, joihin esimerkiksi etnografi ei voi päästä.

Esimerkki autoetnografian pääsystä poikkeukselliseen tilanteeseen ja sen ruumiilliseen kokemukseen on Vickersin (2007) tutkimus siitä, miten kiusatun ja häirityn, lopulta myös fyysistä työpaikkaväkivaltaa kokeneen henkilön identiteetti tai identiteetit muuttuvat tapahtumien aikana ja seurauksena, ja millaisen toksisen työpaikkailmapiiirin esihenkilönä työskennellyt kiusaaja oli luonut. Hänen terveydentilansa huononi ja hän alkoi kokea pitkittyneen stressin oireita. Sen lisäksi hänen aiemmin luottavainen, itsevarma ja ystävällinen persoonansa muuttui salailevaksi, pelokkaaksi, varovaiseksi ja kärsiväksi. Autoetnografia mahdollisti tällaisen muutoksen havait-

semisen, kuten myös sen analysoimisen jälkeenpäin, miksei hän reagoinut kiusaamisen toisin silloin kun hän sitä koki.

Autoetnografia mahdollistaa huomion keskittämisen henkilökohtaiseen, tunteisiin, epävarmuuksiin ja ennustamattomaan. Se luo lukijalle tunneyhteyden muiden kokemuksiin. (Adams, Ellis & Holman Jones 2017; Heikkilä & Satama 2022.) Autoetnografia tarjoaa henkilökohtaisiin kokemuksiin perustuvan tavan täydentää aiempaa tutkimusta ja sen aukkoja. Pyrkimys yleistysten tekemiseen tutkimuksessa voi piilottaa kulttuuristen käytäntöjen tärkeitä yksityiskohtia ja vivahteita, jotka on mahdollista nostaa esiin autoetnografian avulla. Esimerkiksi joogan opettamiseen ja joogaamiseen sisältyy monia tunnetiloja ja kokemuksia, joiden sanallistaminenkin on vaikeaa, ja jotka siksi lähes vaativat hienovaraisen autoetnografian lähestymistapaa.

Autoetnografisen tutkimuksen tekemisen tapa sallii monien tutkimuksen kohteena olevien ilmiöiden henkilökohtaisen ja sosiaalisen luonteen tavoittamisen samaan aikaan. Lisäksi autoetnografia mahdollistaa myös sen, että tutkijan ääni ja kokemukset täydentävät tutkittavien henkilöiden kokemuksia hukuttamatta niitä kuitenkaan alleen. Tällöin tutkittavien sisäpiiriläisten tai kulttuurin jäsenten ääni pääsee kuuluviin (ns. emic-näkökulma), mutta samalla esiin tulee myös tutkijan (etic) näkökulma tutkittavaan ilmiöön. (Eskola & Suoranta 1998, 16; Neyland 2008; Sambrook ym. 2014) Esimerkiksi Vickers (2007) vaihtelee sisäpiiriläisen ja tutkijan näkökulmia, kun hän kuvaa omia kokemuksiaan, reaktioitaan ja tunteitaan työpaikkakiusattuna. Hänen tavoitteenaan oli rakentaa ymmärrystä omista kokemuksistaan, missä hän käytti apunaan aikaisempaa tutkimuskirjallisuutta toksisista työpaikoista, huonotapaisuudesta työpaikalla, kiusaamisesta ja antisosiaalisesta käytöksestä. Tutkija voi siis olla myös tutkittavan ilmiön tai asian sisäpiiriläinen, aivan kuten Vickers omassa tutkimuksessaan työpaikkakiusaamisesta. Samoin minä olen joogapiireissä sisällä aiemmin asiakkaan ja harrastajan kokemuksen kautta, ja sittemmin joogaohjaajan pätevyyden hankkineena ”ammattilaisena”.

Kun tutkija on myös kulttuurin jäsen, ero sisäpiiriläisen ja tutkijan näkökulmien välillä on lähinnä sisäinen ja vaihtuu tutkimuksen vaiheen mukaan. Siinä missä aineiston tuottaminen ja esiin kirjoittaminen on sisäpiiriläisyyttä, sen systemaattinen analyysi ja tulkinta vaatii etäätymistä, astumista askeleen taaksepäin ja tutkijan näkökulman käyttöönottamista, kun tutkin joogaohjaajan työtä. Vaikka siis autoetnografiassa kyse on yhdestä ja samasta henkilöstä, näkökulman vaihtaminen on mahdollista ja usein tarpeellistakin hyvän tutkimuksen aikaan saamiseksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että tutkijan näkökulma olisi jotenkin vähemmän rajallinen ja subjektiivinen kuin sisäpiiriläisen. Sen sijaan tutkijan näkökulma jäsentää sisäpiiriläisen kokemuksia erilaisten käsitteellistysten avulla ja voi liittää sen osaksi laajempia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja taloudellisia ilmiöitä.

Ajatus, jonka mukaan tieteen objektiivisuus on riippumattomuutta subjekteista ja subjektiivisista näkökulmista, ja tutkimuskohdetta on mahdollista tarkastella sekä puolueettomasti että ulkoapäin, on alun perin peräisin luonnontieteistä. Sekä etnografian että autoetnografian subjektiivisuus eli tutkijan omakohtaiseen kokeemukseen, tulkintaan ja käsityksiin pohjaava näkemys istuu huonosti tällaiseen näke-

mykseen tieteen objektiivisuudesta. Kyse on kahden keskenään erilaisen asian istutamisesta yhteen, vaikka niiden välillä vallitsee niin perustavanlaatuinen erilaisuus, että se estää niiden yhdistämisen. Näin ollen tutkimuksen subjektiivisuus voidaan nähdä ongelmana, jos ei tunneta laadullisen tutkimuksen perusperiaatteita ja sovelleta niitä. Laadullisessa tutkimuksessa objektiivisuudella tarkoitetaan ulkopuolelle asettumisen ja puolueettomuuden sijaan sitä, että tutkija ei sekoita omia uskomuksiaan, näkemyksiään, arvojaan ja asenteitaan siihen, mitä hän tutkii – tai ainakin pyrkii siihen parhaansa mukaan. Lisäksi laadullisen tutkimuksen objektiivisuus syntyy omien subjektiivisuuksiensa tunnistamisesta ja ilmaisemisesta lukijalle. (Eskola & Suoranta 1998, 17–18.) Näin ollen syvää ja henkilökohtaistakaan suhdetta tutkimukseen ei nähdä heikkoutena, vaan tutkijan omat kokemukset tutkittavasta ilmiöstä voivat rikastuttaa ymmärrystä siitä, miten muut kokevat sen (Sambrook ym. 2014).

Kuten minkä tahansa muunkaan laadullisen menetelmän, myöskaan autoetnografian luotettavuus ei synny yksinomaan tai ensisijaisesti aineiston tuottamisen tavasta vaan siitä, miten huolellisesti ja systemaattisesti aineisto analysoidaan ja miten luotettavia johtopäätöksiä analyysin perusteella esitetään. Samoin kuin etnografia, myös autoetnografia nojaa kokonaisvaltaiseen tulkintaan: tutkimuksen aiheiden kriittiseen valintaan, tutkijan lähtökohtien ja paikantuneisuuden huolelliseen kuvaukseen, refleksiiviseen tutkimustapaan, tutkimustekstin tiheään kuvaukseen sekä sosiaalisten ja kulttuuristen kontekstien ja yhteyksien rakentamiseen ja vertailukohdientarjoamiseen (Uotinen nd). Autoetnografinen omista kokemuksista kirjoittaminen ei ole vain yksilön itsetunnustusta tai omissa kokemuksissa vellomista, vaan sen avulla voi tehdä muidenkin mielestä mielenkiintoisia havaintoja ja tulkintoja, jotka ovat yhteiskunnallisesti tärkeitä. Esimerkiksi kokemukset hankaluuksista omalla työuralla voivat kuvata laajempaa ilmiötä eli työn prekarisoitumista (Koivunen 2022). Yksilön kokemukset ilmaisevat aina myös jotakin yleisempää, hänen ympäristöään ja hänet lävistäviä valtasuhteita. (Heikkilä & Satama 2022; Purokuru & Paakkari 2015; Uotinen 2010.) Samalla kun autoetnografi kirjoittaa itsestään, kirjoittaa hän väistämättä muistakin.

Autoetnografian tulosten yleistettävyys

Laadullisessa tutkimuksessa analyysin tulokset eivät ole suoraan yleistettävissä aineiston ulkopuolelle. Toisin sanoen laadullisessa tutkimuksessa ei tehdä päätelmiä aineistosta yleistettävyyden näkökulmasta samalla tavalla kuin määrällisessä tutkimuksessa. Yleistettävyys ei aina ole edes tavoite, vaan tärkeämpi voi olla pyrkimys tavoittaa jotakin uutta, poikkeavaa ja idullaan olevaa. (Flyvberg 2006). Tästä huolimatta tausta-ajatuksena on, että tutkittavan ilmiön pohjalta voidaan saada vihjeitä myös muita vastaavanlaisia tapauksia varten. Kun tutkitaan yksittäistä tapausta riittävän perusteellisesti, voidaan saada esille se, mikä ilmiössä on merkittävää tai erityistä ja mikä saattaa toistua myös yleisemmän tason tarkastelussa. Yleistyksiä ei kuitenkaan

tehdä suoraan aineistosta, vaan aineistosta tehdyistä tulkinnoista. Siksi yleistettävyyden yksi kriteeri on tarkoituksenmukaisen aineiston kokoaminen. Ratkaisevaa ei kuitenkaan ole aineiston koko tai tutkijan suhde aineistoon, vaan tulkintojen kestävyys ja syvyys. (Eskola & Suoranta 1998, 66–68; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Laadullisessa tutkimuksessa yleistäminen voidaan ajatella myös siirrettävyytenä, jolloin tarkoitetaan joko teoreettisten käsitteiden siirrettävyyttä tutkimuksesta toiseen tai tutkimuksen havaintojen soveltumista toiseen ympäristöön ja tapaukseen. Kun siirrettävyydellä tarkoitetaan tutkimuksen havaintojen siirtämistä toiseen toimintaympäristöön, yleistettävyyttä syntyy lukijan toimesta eikä välttämättä ole tutkijan tarkoitus. Tulosten siirrettävyyteen ja toimintaympäristöjen rinnastamiseen vaikuttaa se, miten samanlaisia ympäristöt ovat. Sen arvioinnissa auttaa muun muassa perusteellinen tutkimusprosessin sekä tutkimuksen kohteen kuvaaminen. (Eskola & Suoranta 1998, 66–68; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Autoetnografia tarjoaa henkilökohtaisille kokemuksille perustuvia selontekoja, jotka täydentävät olemassa olevaa tutkimusta tai jotka täyttävät siihen jääneitä aukkoja. Nämä selonteot voivat osoittaa, kuinka halu yleistää sekä yleistämisen käytännöt tutkimuksessa voivat piilottaa kulttuuristen seikkojen tärkeitä yksityiskohtia ja nyansseja. (Adams ym. 2017.) Toisin sanoen autoetnografian avulla voi nostaa tutkimuksessa esiin seikkoja, jotka on sivuutettu, kun on haluttu esittää yleisen tason kuvauksia, jotka koskevat laajempaa kokonaisuutta kuin yksittäistä tapausta. Juuri tällaiseen tutkimuksen muodostaman kuvan tarkentamiseen autoetnografia on osuva väline. Oman kokemukseni mukaan tätä autoetnografian tarjoamaa tarkentamisen mahdollisuutta ei kuitenkaan aina osata tai haluta hyödyntää.

Olen itse törmännyt autoetnografian tulosten yleistämisen monimutkaisuuteen, kun olen kirjoittanut kokemuksestani joogaopettajana tutkimusjulkaisuja varten. Eräässä kuntokeskuksessa työskennellessäni palkkani maksettiin toistuvasti väärin, mitä toki tekivät muutkin alan työnantajat melko usein. Yksi työnantajani ehdotti palkanmaksua pimeästi eli ilman veroja ja vähennyksiä, mikä olisi yksinkertaistanut palkanmaksua, kasvattanut minun tulojani ja pienentänyt työnantajan menoja. Tätä kokemusta työnantajan ehdotuksesta kyseenalaiseen menettelyyn ei kuitenkaan haluttu julkaista tieteellisissä teksteissä vaan tutkimuksen julkaisija pyysi minua poistamaan sen. Pyyntöä perusteltiin sillä, että tällaisen kokemuksen sisällyttäminen tutkimukseen olisi voinut leimata koko alaa, eikä näin haluttu tapahtuvan. Toisin sanoen tieteellisen tekstin julkaisija pelkäsi, että lukija yleistäisi minun autoetnografisen kokemukseni ja siirtäisi sen koskemaan muitakin yksityisen liikuntapalvelualan työnantajia ja koko alaa. Näin olisi tietenkin voinut tapahtua. Tässä ristesivät myös erilaiset intressit: siinä missä minä tutkijana halusin lisätä tarkkaa ja yksityiskohtaista tutkimustietoa omasta tutkimusaiheestani eli osa-aikaisen joogaopettajan työstä, julkaisija katsoi asiaa laajemmasta ja kenties (tiede)poliittisemmasta näkökulmasta. Koska julkaisija on portinvartijan asemassa, hän lopulta päätti, kuinka asiassa toimittiin.

Autoetnografian tarkoitus on lopulta juuri artikuloida sisäpiiriläisen tietoa kulttuurisista kokemuksista. Taustalla on oletus, jonka mukaan kirjoittaja voi informoida

lukijoita kulttuurin ulottuvuuksista, joita toiset tutkijat eivät välttämättä tunne. Henkilö, joka on itse kokenut esimerkiksi työpaikkakiusaamista, pätkätyöläisyyttä, työtaturman tai muuta merkityksellistä, osaa kertoa näistä asioista eri tavoin kuin henkilöt, joilla on teemoista kokemusta vain rajallisesti. Sisäpiiriläisen tieto ei tarkoita sitä, että autoetnografian kuvaukset olisivat todempia tai tarjoaisivat paikkansapitävää tietoa kuin henkilön, joka ei ole sisäpiiriläinen, vaan että sisäpiiriläiset osaavat kertoa tarinan uudella tavalla kuin muut. (Adams ym. 2017). Tosin kaikki kuvaukset ja tarinat eivät tule kerrotuiksi. Voi siis sanoa, että autoetnografian avulla on hetimitäin mahdollista päästä käsiksi myös sellaiseen työtä koskevaan tietoon, joka koetaan liian leimaavaksi tai ehkä jopa uhkaavaksi. Vaikka näin kävisikin, se ei tietenkään ole autoetnografian vika, vaan osoitus sen mahdollisuuksista ja vahvuudesta.

Tutkimusetiikka autoetnografiassa

Vaikka autoetnografia ei käsittelee muita henkilöitä kuin tutkijaa itseään, on tutkimuseettiset seikat silti otettava huomioon ja ratkaistava parhaalla mahdollisella tavalla. Tässä mielessä autoetnografia ei poikkea millään tavalla muusta empiirisestä tutkimuksesta. Jane Edwards (2021) on esittänyt tapoja, joilla autoetnografian eettisiä kysymyksiä voi pyrkiä ratkaisemaan. Tällaisia ovat esimerkiksi tutkimuksen kirjoittaminen fiktiona tai muiden, tutkimuksessa esiintyvien henkilöiden henkilöllisyyden salaaminen tai naamioiminen. Myös autoetnografian oman henkilöllisyyden salaamista on käytetty tutkimuksessa, joka keskittyi tutkijan vanhempien kokemuksiin, ja jossa vanhempien henkilöllisyys olisi paljastunut kirjoittajan henkilöllisyyden myötä (Anonymous 2019). Edwards toimii myös hyvänä esimerkkinä, sillä hän kertoo artikkelinsa lopuksi hakeneensa ja saaneensa tutkimukselleen luvan eettiseltä komitealta. Lisäksi hän kuvaa, miten hän otti yhteyttä niihin henkilöihin, joista hän artikkelissaan kirjoittaa, ja kertoo yksityiskohtaisesti, miten hän neuvotteli heidän kanssaan heidän osallisuudestaan hänen autoetnografiassaan.

Carolyn Ellis (2007, myös Edwards 2021) erottaa tutkimusetiikassa kaksi laajalti tunnistettua ja tunnettua ulottuvuutta. Ensimmäinen on proseduraalinen etiikka, jolla tarkoitetaan yleisen tason ohjeita tutkittavien vapaaehtoisesta osallistumisesta, luottamuksellisuudesta, yksityisyyden suojasta, vilpin estämisestä ja henkilöiden suojaamisesta merkittäviltä riskeiltä, vahingoilta ja haitalta. Autoetnografiassa tällaisista asioista neuvottelemisen on näennäisen helppoa, koska tutkimuksen keskiössä on tutkijan omat kokemukset. Autoetnografioissakin kuitenkin usein vähintäänkin vilahtaa muita henkilöitä, joiden osallistumisen ja suojaaminen on harkittava tarkkaan. Omassa autoetnografiassani muiden henkilöiden rooli on ollut niin pieni, että olen kuvannut heitä hyvin ohuesti ja näin pyrkinyt suojaamaan heitä mahdolliselta tunnistamiselta ja sen seurauksilta.

Toinen Ellisin (2007) esittämä tutkimusetiikan ulottuvuus on käytännön tai tilanteinen etiikka, jota toteutetaan ennakoimattomissa, usein hienovaraisissa mutta

eettisesti merkityksellisissä tilanteissa, joihin tutkija voi kenttätöössä törmätä. Autoetnografit toimivat aina erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa ja suhteessa muihin. Vaikka muut eivät varsinaisesti tutkimukseen osallistuisikaan, muut ovat aina läsnä autoetnografisissa tutkimuksissa. Myös minun autoetnografiassani on läsnä työnantaja ja kollegoita, josta olen paljastanut mahdollisimman vähän yksityiskohtia tai taustatietoja. Toki minut tuntevat henkilöt tietävät työnantajani ja joogayhteisö voi tunnistaa kollegani. Sen sijaan asiakkaita eli joogan harjoittajia ei tutkimuksessani ole mukana.

Näihin etiikan ulottuvuuksiin Ellis (2007) lisää vielä kolmannen, relationaalisen etiikan, joka tunnistaa ja arvostaa keskinäistä kunnioitusta, arvokkuutta ja tutkijan sekä tutkimukseen osallistujien välistä yhteyttä, kuten myös tutkijan ja hänen oman (työ)yhteisönsä välistä yhteyttä. Relationaalinen etiikka edellyttää tutkijoita toimimaan heidän omista ajatuksistaan ja sydämestään käsin, tunnistamaan suhteet ja siteet toisiin sekä ylläpitämään reflektiivistä keskustelua. Ellis paikantaa relationaalisen etiikan lähelle hoivan etiikkaa ja feminististä etiikkaa, mutta nimeää sen niistä erilliseksi. Myös Tienari (luku 3) kertoo herkistyneensä autoetnografian tekemisen myötä muiden kuuntelemiselle. Relationaalinen etiikka korostuu esimerkiksi silloin, kun autoetnografi tekee kriittistä tutkimusta omasta työyhteisöstään. Hänen on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, mitä tai ketä kohtaan hän on kriittinen ja millä tavoin. Omassa autoetnografiassani olen kriittinen nimenomaan työnantaja eli joogakouluja kohtaan ja lukuisien keskustelujen sekä viestinvaihtojen perusteella tiedän, että monet jooganopettajat jakavat samat ajatukset. Näin ollen koen tuovani esiin yhteistä asiaa omien kokemusteni kautta.

Edwards (2021) lisää Ellisin (2009) etiikan ulottuvuuksiin vielä neljännen, jota hän kutsuu itsen etiikaksi. Se koskee erityisesti sellaista autoetnografiaa, jossa tutkija on tutkimuksen keskiössä ja siksi myös eettiset kysymykset kiertyvät hänen ympärilleen. Toisin sanoen hän näkee kolmen edellisen ulottuvuuden koskevan pääosin autoetnografian eettistä suhdetta muihin ja vain riittämättömästi hänen suhdettaan itseensä. Edwards sisällyttää itsen etiikkaan tutkijan velvollisuuden kuvata ja tutkia omia kokemuksiaan autenttisesti, vaikka niiden muisteleminen ja esittäminen voikin olla epämiellyttävää. Tutkijan vastuu eettisistä valinnoista koskee myös autoetnografia itseään, eikä hän saa tuottaa itselleen harmia sen enempää kuin tuottaisi kenellekään muullekaan. Autoetnografiassa lienee selvää esimerkiksi se, ettei tutkija painosta itseään, mutta siitä huolimatta hänen on tarkkaan mietittävä, mitä hän haluaa kertoa ja julkaista itsestään. Vaikka hyvin yksityisten tai jopa intiimien kokemusten käyttäminen tutkimuksessa voi olla houkuttelevaa, tutkijan on kannettava eettinen vastuu itsensä suojelemisesta.

Näin jälkeinpäin ajatellen minun jooganopettamistani käsittelevät autoetnografiat olisivat pahimmillaan saattaneet saada vastaanoton, joka olisi kyseenalaistanut uskottavuuteni tutkijana ja tieteen tekijänä. Autoetnografi ei voi koskaan tietää ennalta täysin varmaksi, julkaistaanko hänen tutkimustaan, miten se otetaan vastaan ja millaisia seurauksia tutkimuksella on (Edwards 2021). On henkilöitä ja ryhmiä, jotka pitävät joogaa huuhaana tai jopa vaarallisena, länsimaista rationaalisuutta ja kristin-

uskoa uhkaavana harhaoppina. Tämä uhkakuva ei käynyt mielessäni tutkimusta tehdessäni, eli en miettinyt itseni suojaamista mahdolliselta haitalta kovinkaan pitkälle. Kaikeksi onneksi tällainen uhkakuva ei toteutunut.

Autoetnografia ei voi olla yksi ja yhtenäinen metodi, jota ei kyseenalaisteta. Sen sijaan autoetnografia edellyttää usein sotkuista ja erittäin tilannesidonnaista lähestymistapaa, jolla ei ole tarkkoja rajoja, jonka avulla henkilön omaa tilanteista kokemusta voidaan tutkia ja ymmärtää. Sen jatkuva kyseenalaistaminen, että autoetnografi voi puhua toisista tai toisten puolesta, vaatii itsen kyseenalaistamista, syvää reflektointia ja vastuuta rehellisyydestä sekä eettisyydestä. (Edwards 2021.) Oman toiminnan jatkuva kyseenalaistaminen on eettisen tutkimuksen lähtökohta – toki sellaisella tavalla, jossa kyseenalaistaminen ei halvaannuta tutkimuksen tekemistä vaan tukee ratkaisujen ja toiminnan vastuullisuutta ja eettisyyttä.

Olennaisen tavoittaminen autoetnografian keinoin

Olen edellä hahmotellut autoetnografiaa subjektiivisena, omakohtaisiin kokemuksiin perustuvana tutkimuksen tekemisen tapana. Sekä aiempaan tutkimuskirjallisuuteen että omiin kokemuksiini perustuvan näkemykseni mukaan autoetnografia pyrkii kuvaamaan sekä analysoimaan systemaattisesti sellaisia tutkijan kokemuksia, joiden avulla on mahdollista päästä kiinni laajempiin yhteiskunnallisiin järjestyksiin. Tienari (luku 3) esittelee analyyttistä etnografiaa ja kiteyttää sen keskeiseksi ajatukseksi teoretisoida tutkijan omiin kokemuksiin perustuvat havainnot ja ideat. Vaikka painotus on hieman erilainen, kysymys on pitkälti samasta asiasta. Tienari esittelee myös yhteistoiminnallista autoetnografiaa ja korostaa, kuinka tärkeää on keskustelluttua omia kokemuksia muiden kanssa. Myös minä olen keskustellut autoetnografisista kokemuksistani muiden joogaopettajien kanssa, mutta heistä kukaan ei ole osallistunut kanssani tutkimuksen tekemiseen, vaan sen olen tehnyt yksin.

Autoetnografisella tutkimusotteella ei ole mahdollista saada sen objektiivisempia kuvauksia todellisuudesta kuin minkään muunkaan laadullisen menetelmän avulla. Sen sijaan autoetnografit pyrkivät esittämään jotakin keskeistä ja oleellista omasta kokemuksestaan. (Lee 2018.) Tämä on autoetnografian keskeinen vahvuus ja etu moineen muuhun tutkimusotteeseen nähden. Autoetnografian avulla voi tavoittaa asioita, jotka muissa tutkimuksissa sivuutetaan epäolennaisina, mutta jotka näennäisen merkityksettömyyden tai jokapäiväisyyden sijaan tavoittavat jotakin hyvin merkityksellistä kulttuurista ja yhteiskunnasta, jonka ympäröimänä etnografi elää ja työskentelee. Lisäksi autoetnografilla voi olla pääsy sellaisiin paikkoihin ja tilanteisiin, joihin muita tutkijoita ei oteta mukaan. Näin ollen autoetnografia voi avata ovia erilaisiin ja erityisiin tilanteisiin työssä ja työpaikoilla – missä ikinä ne ovatkaan.

- Autoetnografia tarjoaa työelämän tutkijoille paljon mahdollisuuksia, joita ei ole täysimittaisesti hyödynnetty. Vaikka akateemisten tutkija-opet-

tajien työtä on tutkittu autoetnografian keinoin, lähestymistapaa voisi hyödyntää vielä enemmän ja laajemmin, esimerkiksi suhteessa teknologian käyttöön osana työtä tai prekaariin akateemiseen työhön.

- Autoetnografisen tutkimuksen tuloksia ei voi eikä välttämättä ole edes tarkoitus yleistää yksittäistä tutkimusta laajemmalle. Tästä huolimatta autoetnografia tarjoaa vihjeitä muista, samankaltaisista tapauksista.
- Autoetnografinen tutkimus on aina jo lähtökohtaisesti subjektiivista, mikä on sen ehdoton vahvuus. Toisin sanoen subjektiivisuudesta ei pyritä pois vaan se käännetään lähestymistavan vahvuudeksi. Samaan aikaan on hyvä tiedostaa, ettei mikään tutkimus ole objektiivista, jos objektiivisuudella tarkoitetaan puolueettomuutta sekä irrallisuutta ja ulkopuolisuutta itse tekemästään tutkimuksesta.

Kirjallisuus

- Adams, T., Ellis, C. & Holman Jones, S. (2017). Autoethnography. Teoksessa Jörg Matthes (toim.) *The International Encyclopedia of Communication Research Methods*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Allen-Collinson, J. (2009). Sporting embodiment: Sport studies and the (continuing) promise of phenomenology, *Qualitative Research in Sport and Exercise* 1(3), 279–296. <https://doi.org/10.1080/19398440903192340>
- Allen-Collinson, J. (2011). Intention and epochē in tension: autophenomenography, bracketing and a novel approach to researching sporting embodiment, *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health* 3(1), 48–62. <https://doi.org/10.1080/19398441.2010.541484>
- Anonymous. (2019). The ethical “I” in research: Autoethnography and ethics. Teoksessa Nathan Emmerich (toim.) *SAGE research methods cases*. Sage. <https://doi.org/10.4135/9781526490032>
- Berlinghoff, M. (2022). An autoethnography from a student and underpaid employee. Teoksessa Melanie Heath, Akosua K. Darkwah, Josephine Beoku-Betts & Bandana Purkayastha (toim.) *Global Feminist Autoethnographies During COVID-19: Displacements and Disruptions*. Lontoo: Routledge, 176–184. <https://doi.org/10.4324/9781003223832-18>
- Bochner, A. P. (2014). *Coming to narrative: A personal history of paradigm change in the human sciences*. Walnut Creek: Left Coast Press.
- Chang, H. (2007). Autoethnography: Raising cultural consciousness of self and others. Teoksessa Geoffrey Walford (toim.) *Methodological developments in ethnography*. Oxford: Elsevier, 207–222.
- Coffey, A. (1999). *The Ethnographic Self*. Lontoo: Sage.
- Davies, B. & Gannon, S. & Browne, J. ym. (2006). *Doing collective biography: Investigating the production of subjectivity*. Maidenhead: Open University Press.
- Delamont, S. (2009). The only honest thing: autoethnography, reflexivity and small crises in fieldwork. *Ethnography and Education* 4(1), 51–63.
- Edwards, J. (2021). Ethical Autoethnography: Is It Possible? *International Journal of Qualitative Methods* 20, 1–6.
- Ellis, C. (2007). Telling Secrets, Revealing Lives. Relational Ethics in Research with Intimate Others. *Qualitative Inquiry* 13(1), 3–29.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings about Case-Study Research. *Qualitative Inquiry* 12(2), 219–245.
- Gruppetta, M. (2004). *Autophenomenography? Alternative uses of autobiographically based research*. <http://www.aare.edu.au/data/publications/2004/gruo4228.pdf>
- Heikkilä, M. & Satama, S. (2022). Keholliset haavat akateemisessa työssä. Kahden tutkijan voimaannuttava vuoropuhelu. Teoksessa Erja Laakkonen, Tiina Sotkasiira, Iiris Lehto & Mirva Heikkilä (toim.) *Haavoilla – käsité ja kokemus. Aikuiskasvatuksen näkökulmia rikkoviin elämäntilanteisiin*. Jyväskylä: SoPhi, 80–107.

- Koivunen, T. (2022). Prekaari opettajuus ja julma optimismi. Teoksessa Erja Laakkonen, Tiina Sotkasiira, Iris Lehto & Mirva Heikkilä (toim.) *Haavoilla – käsite ja kokemus. Aikuiskasvatuksen näkökulmia rikkoviin elämäntilanteisiin*. Jyväskylä: SoPhi, 135–155.
- Koivunen, T. (2018a). Joogan ruumiillinen tietäminen. *Tiedepoliittikka* 43(2), 35–47.
- Koivunen, T. (2018b). Muistelutyö. Teoksessa Anu Laukkanen, Sari Miettinen, Aino-Maija Elonheimo, Hanna Ojala & Tuija Saresma (toim.) *Feministisen pedagogiikan ABC. Opas ohjaajille ja opettajille*. Tampere: Vastapaino, 225–227.
- Koivunen, T. (2017). Uuden työn piirteet ja työn tekemisen ehdot yksityisellä liikuntapalvelualalla. *Työpoliittinen aikakauskirja* 60(3), 57–64.
- Koivunen, T. & Ojala, H. (2015). Joogaopettajat. Sukupuolistunutta työtä talouden laitamilla. *Sukupuolentutkimus-Genusforskning* 28(2), 5–18.
- Koivunen, T., Otonkorpi-Lehtoranta, K., Leinonen, M., Heiskanen, T. & Korvajärvi, P. (2018). *Uuden työn sukupuolistavat käytännöt ja sopimisen muodot*. Työraportteja 100/2018. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/104162>
- Koski, L. & Tedre, S. (2009). Naiset yliopistouralla. Ikä ja aika toimijuuden ehtoina. Teoksessa Hanna Ojala, Tarja Palmu & Jaana Saarinen (toim.) *Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa*. Tampere: Vastapaino, 231–253.
- Leavy, P. (2021). *Method meets art: Art-based research practice*. 3. painos. New York: The Guilford Press.
- Lee, C. (2018). Culture, consent and confidentiality in workplace autoethnography. *Journal of Organizational Ethnography* 7(3), 302–319.
- Neyland, D. (2008). *Organizational Ethnography*. Lontoo: Sage.
- Oinas, N. (2021). Taidetta eläkkeeseen – eloa taiteeseen: autoetnografista visualisointia toiminimellä työskentelystä. *Research in Arts and Education* 2021:3, 112–134.
- Palsaoja-kollektiivi (2018). *Liike ja hetki: kollektiivisen biografian sommitelmia (nyky)akatemiassa*. Jyväskylä: SoPhi.
- Purokuru, P. & Paakkari, A. (2015). Riittämättömyys. Teoksessa Eeva Jokinen & Juhana Venäläinen (toim.) *Prekarisaatio ja affekti*. Nykyluktuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 153–170.
- Reed-Danahay, D. (2001). Autobiography, Intimacy and Ethnography. Teoksessa Paul Atkinson, Amanda Coffey, Sara Delamont, John Lofland & Lyn Lofland (toim.) *Handbook of Ethnography*. Los Angeles: Sage, 407–425.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto* [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Viitattu 16.6.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>.
- Sambrook, S. A., Jones, N. & Doriert, C. (2014). Employee engagement and autoethnography: being and studying self. *Journal of Workplace Learning* 26(3/4), 172–187.
- Sobre-Denton, M. S. (2012). Stories from the Cage: Autoethnographic Sensemaking of Workplace Bullying, Gender Discrimination, and White Privilege. *Journal of Contemporary Ethnography* 41(2), 220–250.
- Sultan, N. (2018). *Heuristic inquiry. Researching human experience holistically*. Thousand Oaks: Sage.

Uotinen, J. (nd). Autoetnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 16.6.2024.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Uotinen, J. (2010). Aistimuksellisuus, autoetnografia ja ruumiillinen tietäminen, *Elore* 17(1), 86–95. <https://doi.org/10.30666/elore.78851>

Vickers, M. H. (2007). Autoethnography as Sensemaking: A Story of Bullying. *Culture and Organization* 13(3), 223–237.